

Gestaltungsenkät

Rapport om medborgardialog kopplat till gestaltning

Kontoret för samhällsbyggnad, januari 2020

Upplands Väsby kommun

Postadress:

Upplands Väsby kommun
194 80 Upplands Väsby

Besöksadress:

Anton Tamms väg 1
Telefon: 08-590 970 00
upplandsvasby.se

Postgiro: 5043-5

Bankgiro: 745-3061

Sammanfattning	3
Bakgrund	4
Uppdraget	4
Syfte	5
Metod	5
Enkätens innehåll	6
Avgränsning	7
Marknadsföring	7
Osäkerhet i analysen	8
Urval	8
Enkätprogrammet	8
Foton	9
Kommunen idag	10
Analys	11
Bakgrundsfrågor och antal svar	11
Arkitekturstilar	17
Material	27
Färg	28
Slutsatser	30

Sammanfattning

Våren 2019 fick kontoret för samhällsbyggnad i uppdrag att genomföra en medborgardialog kopplat till gestaltning. I uppdraget har önskemål funnits om att gå ut brett till samtliga Väsbybor och ge möjlighet att tycka till om arkitektoniska stilar, materialval och färger. Resultatet av dialogen ska användas i framtida planering av Upplands Väsby.

Medborgardialogen har genomförts med metoden enkät, som är en typ av konsultation. Kommunen ställer frågor och medborgaren svarar. Inga möjligheter till följdfrågor finns. Huvuddelen av enkäten innehöll bilder på olika arkitekturstilar från sekelskiftet 1800/1900 fram till idag som medborgarna kunde ge betygen 1-5, där 5 var högsta betyg. De fick också välja vilka två av sex möjliga fasadmaterial de uppskattade mest. Medborgarna fick även betygsätta tio olika färger som använts i kommunen med betyg 1-5, där 5 var högsta betyg. I enkäten fanns bakgrundsfrågor om kön, ålder och bostadsort. Enkäten marknadsfördes genom sociala medier, tidningsannonser och affischer. Totalt svarade 671 personer varav 580 uppgav sig vara Väsbybor. Det betyder att cirka 1,3 procent av kommunmedborgarna besvarade enkäten. Ur ett medborgardialogperspektiv är det positivt att så många valt att delta. Speciellt då dialogen inte kopplats till någon typ av aktivitet som lockat människor till dialogen, exempelvis i centrum.

Vid en analys av denna medborgardialog så är det viktigt att se till helheten och inte bara till enskilda resultat eller samband. De klassiska stilarna jugend, 1920-tals klassicism, nyrenässans och nationalromantik fick högst betyg av medborgarna. Vissa skillnader inom olika grupper går att utläsa. Utöver klassiska stilar så uppskattar till exempel de yngre grupperna samtida arkitektur i högre grad medan äldre uppskattar folkhem och funkis mer.

Efter varje fråga om arkitekturstil fanns möjlighet att lämna frivilliga kommentarer om respektive stil. Tolv procent av de som besvarat enkäten har valt att lämna en eller flera kommentarer. Att läsa betygen tillsammans med de kommentarer som inkommit kan ge en

indikation på vad respondenterna uppskattar med respektive stil. Exempelvis så uppskattas de klassiska stilarna för dess fönster och funkis för sina balkonger.

Generellt fanns många kommentarer om balkonger, att man vill ha stora balkonger, även om man kanske inte uppskattar det visuella intrycket som större balkonger ger. Många kommenterar också att byggnaderna är beroende av sin omgivning och att det påverkar helhetsintrycket. Att skapa unik arkitektur, likt några av de postmoderna stilarna, uppskattas men i lagom mängd och på rätt plats. Vikten av rätt sorts fönster och fasad för en byggnads helhetsuttryck lyftes också och även här går det att konstatera att det är viktigt att tänka på gestaltningen som en helhet.

Det material som var mest populärt var sten vilket inte är vanligt förekommande idag samtidigt som den mest uppskattade färgen, grått tegel, är ett mer modernt inslag.

Resultatet av enkäten bör ses som en grov bild av vad Väsbyborna uppskattar. Det verkar finnas ett engagemang kring arkitektur och gestaltning hos medborgarna och ett intresse att delta i dialoger med kommunen.

Bakgrund

Uppdraget

Våren 2019 fick kontoret för samhällsbyggnad i uppdrag att genomföra en medborgardialog kopplat till gestaltning. I flerårsplanen med budget 2019-2022 framgår att *”det växande Upplands Väsby ska planeras och gestaltas i dialog med Väsbyborna”* och att *”vi ska i större grad utnyttja och vidareutveckla medborgardialog som verktyg för delaktighet i samhällsutvecklingen”*.

I uppdraget har önskemål funnits om att gå ut brett till samtliga Väsbybor och ge dem möjlighet att tycka till om arkitektoniska stilar, materialval och färger. Resultatet av dialogen ska användas i framtida planering av Upplands Väsby. Beslut om uppdragets start togs av kommunstyrelsens miljö- och planutskott den 4 september 2019.

Vill du läsa mer om...

- resultatet av medborgardialogen, se sid 11
- slutsatserna av dialogen, se sid 30
- hur dialogen planerats och genomförts, se sid 5
- osäkerhetsfaktorer i analysen, se sid 8

Syfte

Upplands Väsby kommun har sedan 2013 en av kommunfullmäktige beslutad policy, *Stadsmässighet – definition för Upplands Väsby kommun*, som definierar vad stadsmässighet innebär i kommunen. Här beskrivs vad kommunen lägger i begreppet stad och varför byggandet av stad är angeläget. En revision gjordes i januari 2018. Policyn är vägledande för all planering av ny bebyggelse i kommunen. Nu ska ett tillägg upprättas i form av en gestaltningsbilaga. Den enkät som gjorts ligger till grund för denna.

Metod

I SKR:s (Sveriges kommuner och regioner) så kallade delaktighetstrappa finns fem steg, som anger olika nivåer av medskapande. Dessa steg är: *Information*, *konsultation*, *dialog*, *inflytande* och *medbeslutande*. Trappan visar på hur stor omfattning och hur djup delaktighet som kommunen är beredd att ge medborgarna, där *information* brukar ses som en envägs kommunikation, det vill säga att kommunen informerar medborgaren. *Konsultation* är när kommunen frågar och medborgaren svarar, *dialog*

betyder att ett samtal sker mellan medborgaren och kommunen. Steget *inflytande* ger medborgarna möjlighet att påverka frågan inom vissa bestämda ramar. I högsta steget på trappan, *medbeslutande*, är medborgarbudget den vanligaste metoden då medborgarna har hög möjlighet till medbeslutande. Det är vanligt att kommuner växlar mellan de olika trappstegen i delaktighetstrappan.

Metoden enkät har valts för att genomföra denna medborgardialog. En enkät räknas som en konsultation, det ges inga möjligheter till följdfrågor från någon part. Kommunen har följaktligen inte haft möjlighet att fråga medborgarna varför de svarat som de gjort. Traditionellt har enkäter låg svarsfrekvens så för att underlätta för medborgarna att besvara enkäten gjordes den digital. För att öka sannolikheten att respondenterna besvarar samtliga frågor så får enkäten inte vara för lång. Dessa aspekter beaktas i utformningen av enkäten och i analysen av de svar som inkommit. Enkäten fanns på kommunens hemsida mellan 11 september och 11 november 2019.

Enkätens innehåll

Enkäten är uppbyggd utifrån fyra områden; arkitekturstilar, material och färg samt bakgrundsfrågor. I den första delen besvaras frågor om olika arkitekturstilar utifrån en femgradig skala där *tycker inte alls om* är lägst och *tycker mycket om* är högst. Totalt finns tolv bilder/bildcollage på olika arkitektoniska stilar som sträcker sig från 1880-talets nyrenässans fram tills dagens byggnader. Den svarande ombeds att bortse från färg och materialval när de svarar på frågorna.

Del två handlar om materialval. Här får dialogdeltagaren välja de två material som hen föredrar. De sex utvalda materialen är sten, puts, plåt, betong, tegel och trä. Samtliga material representeras genom två till fyra bilder vardera.

I den tredje delen får respondenten besvara frågor om färger som använts i kommunen vid nybyggnation de senaste tjugo åren. De tio färgerna representeras alla av en bild som visar en fasadvägg med fyra

fönster. Deltagaren uppmanas att bortse från material och form. Av de tio färgerna var åtta i puts medan resterande var i tegel. Även här är svarsalternativen en femgradig skala där *tycker inte alls om* är lägst och *tycker mycket om* är högst.

Sista delen består av bakgrundsfrågor. Dessa är kön, ålder och bostadsområde i kommunen. I frågan om bostadsområde finns även möjlighet att välja alternativet *annat* och skriva in sin egen bostadsort, samt ett svarsalternativ som är *bor inte i kommunen*.

Avgränsning

Enkätens avgränsning var främst mot de tre olika områdena; arkitekturstilar, material och färg. En avgränsning av arkitekturstil gjordes genom att se till de vanligaste stilarna från 1880 och framåt. Här valdes foton på flerfamiljshus ut för att göra ytterligare avgränsning. De mest frekvent använda fasadmaterialet fick utgöra stommen för frågan om material. Frågorna om färgerna avgränsades genom att endast se till vilka färger som använts i kommunen på flerbostadshus de senaste tjugo åren.

Marknadsföring

Enkäten har marknadsförts via kommunens ordinarie informationsannonser i lokalpress, via kommunens hemsida och konton i sociala medier samt genom affischer i offentliga byggnader och platser, såsom BVC och skolor. Kommunen har även använt sina "tv-skärmar" i Messingen och kommunhusentrén samt Väsby centrums "tv-skärmar". För att locka medborgare till att svara erbjöds möjlighet att vara med i utlottningen av biobiljetter. Av de 671 som svarade på enkäten så valde 414 att delta i utlottningen.

Riktade annonser har gjorts i sociala medier, dels till Väsbybor men även mot män i kommunen då det halvvägs in i enkätperioden visade

sig att betydligt fler kvinnor än män besvarat enkäten. Efter de riktade annonserna mot män utjämnades svaren mellan könen från 61 procent kvinnor och 37 procent män till 54 procent kvinnor och 45 procent män. Även företagare blev uppmanade att svara på enkäten genom organisationen Väsby Promotion. Kommunens "fältare" har informerat och uppmanat elever att besvara enkäten. Information om enkäten har även spridits via kommunens föreningsregister.

Osäkerhet i analysen

Urval

Enkätutformningen har till viss del varit väldigt styrd. Det politiska uppdraget har varit tydligt i att enkäten inte ska innefatta alla arkitekturstilar som finns i Sverige idag, utan utgå från stilar från sekelskiftet och fram till idag. Att låta medborgarna uttrycka hur de uppfattar olika stilar med hjälp av olika värdeord har valts bort. De svarande gavs istället möjligheten att lämna frivilliga kommentarer efter frågorna.

Det finns många svårigheter med att konstruera en enkät kopplat till denna typ av frågor. Färgfrågan är exempelvis knepig eftersom det finns oändligt många nyanser av varje grundfärg. Olika färger och nyanser passar också olika bra på olika material. Problematiken har varit att hitta vilka färger enkäten ska utgå ifrån. Ett förslag har varit att testa varma och kalla färger, men även dessa nyanser har varit svåra att hitta. Slutligen togs beslutet att endast utgå ifrån färger som använts vid nyproduktion av flerbostadshus i kommunen de senaste tjugo åren.

Enkätprogrammet

Kontoret för samhällsbyggnad lade fram förslaget att låta ett företag genomföra enkäten då kommunen inte har något eget enkätverktyg.

Detta valdes bort och kontoret fick istället uppdrag att genomföra enkäten med hjälp av kommunens egna resurser. Att använda ett gratis enkätprogram som exempelvis SurveyMonkey var inte möjligt då enkäten har för många frågor och det då skulle krävas en speciallicens utan möjlighet att få support. Därför fick enkäten utformas i kommunens egna hemsideverktyg, sitevision, som har en enklare utvärderingsfunktion. Nackdelen med programmet är att det är öppet för alla och det finns ingen möjligheter att förhindra att en person fyller i enkäten mer än en gång. Genom hemsidan finns möjlighet att kontrollera hur många som varit inne på en specifik sida och statistiken visar att knappt hälften (46 procent) av de som varit inne på enkätsidan har valt att besvara enkäten. Noterbart är att av de totalt inkomna svaren under hela enkätperioden så var knappt hälften (46 procent) redan från enkätens första vecka.

Väldigt många av besöken på hemsidan kom via annonser och inlägg från Facebook och Instagram.

Foton

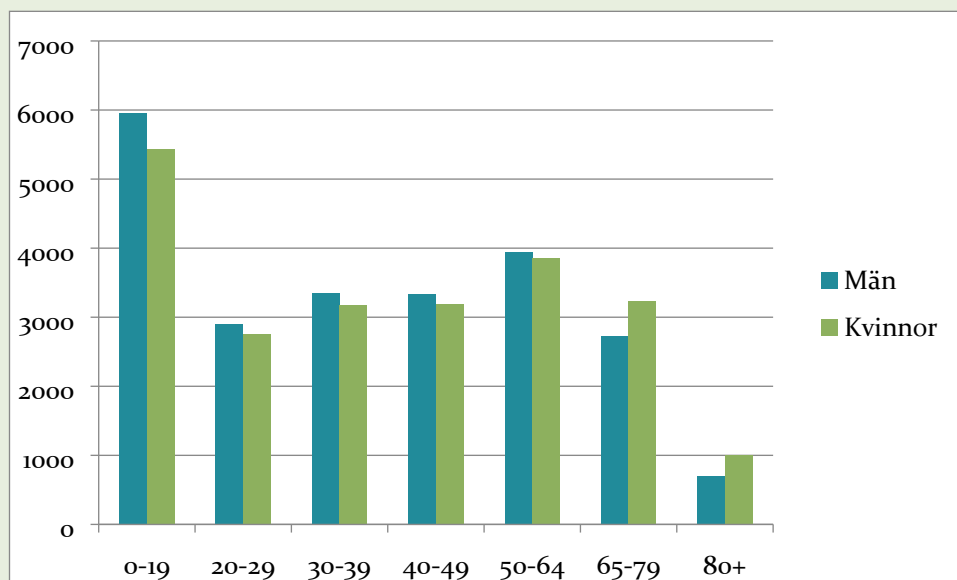
Utbudet av foton har varit begränsade av upphovsrättsliga skäl. De foton som använts i enkäten är därför till stor del tagna från en fotobank, som kommunen är ansluten till. Ytterligare foton är tagna av tjänsterepersoner i kommunen. Vid urval av foton har medvetna val gjorts för att minimera risken att svarande bedömer byggnaderna tillsammans med dess omgivning. En byggnad kan uppfattas på olika sätt beroende på dess sammanhang och omgivning. För att försöka minimera dessa risker så valdes exempelvis hus som ligger direkt vid vattnet bort och foton beskars för att endast visa själva byggnaden. Ett medvetet val gjordes också att endast ta byggnader från Sverige, men inte från Upplands Väsby, för att vara konsekvent kring fotosammansättningen. Det minskar risken att svaren påverkas av eventuella personliga upplevelser relaterade till just det avbildade huset.

En arkitekturstil kan också ha olika skepnader beroende på vilken arkitekt som ritat byggnaden, vilket år den är ifrån och i vilket sammanhang den presenteras. I det fall det var möjligt valdes byggnader som på olika sätt representerar de olika arkitekturstilarna. Dessa sattes sedan ihop till ett bildcollage.

I frågorna kring arkitekturstil uppmanades de svarande att bortse ifrån färg och material och istället bara titta på arkitekturstilen.

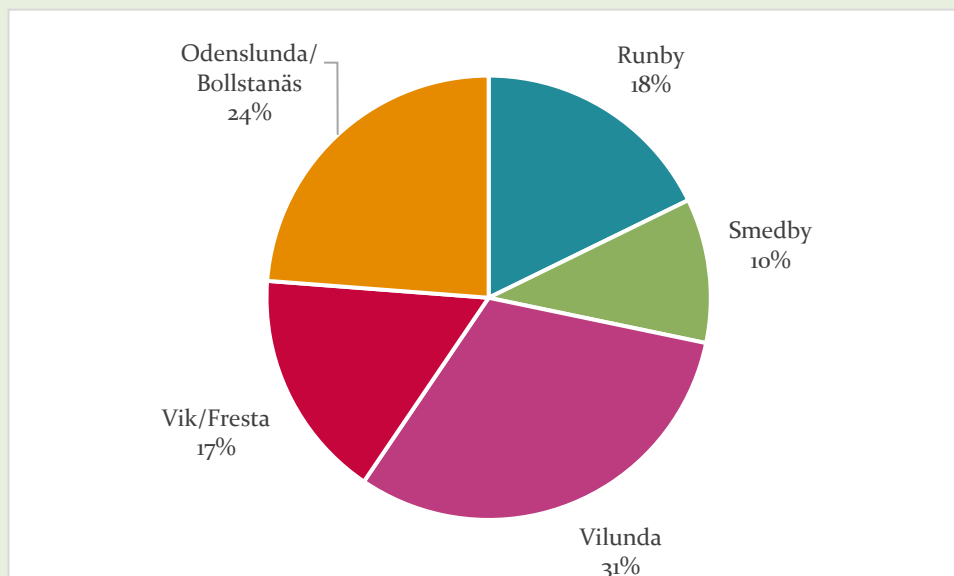
Kommunen idag

För att sätta analysen i rätt kontext så är det bra att få lite bakgrundsfakta om Upplands Väsby kommun och hur befolkningssammansättningen ser ut idag. Statistiken nedan är tagen från SCB (Statistiska centralbyrån) per 31 dec 2018 samt från KIR (kommuninvånarregistret) per 1 september 2019. Vid årsskiftet 2018/2019 har Väsby 45 543 invånare varav 49,7 procent är kvinnor och 50,7 procent är män. Fördelningen mellan olika åldersgrupper i kommunen är:

Bildtext: Observera att de olika åldersgrupperna har olika bredd. Den första gruppen har ett spann om 20 år, medan de tre efterföljande grupperna har ett spann om tio år. Grupperna 50-64 och 65-79 år har ett spann om 15 år och äldsta gruppen har ett bredare spann då det är från 80 år och uppåt.

Enligt KIR är fördelningen mellan de olika kommundelarna (som används i enkäten) följande:

Bildtext: Andelen invånare i de olika kommundelarna. Vilunda räknas som centrala Väsby och inkluderar Folkparksområdet, Fyrklövern, Sigma, Apoteksskogen, Messingen och Hasselbacken. Smedby inkluderar också Ekebo. Runby består bland annat av Prästgårdsmarken och Eds Allé. Odenzlunda/Bollstanäs inkluderar också Sjukrykoberget. Vik/Fresta inkluderar Skälby, Brunnby Vik, Carlslund.

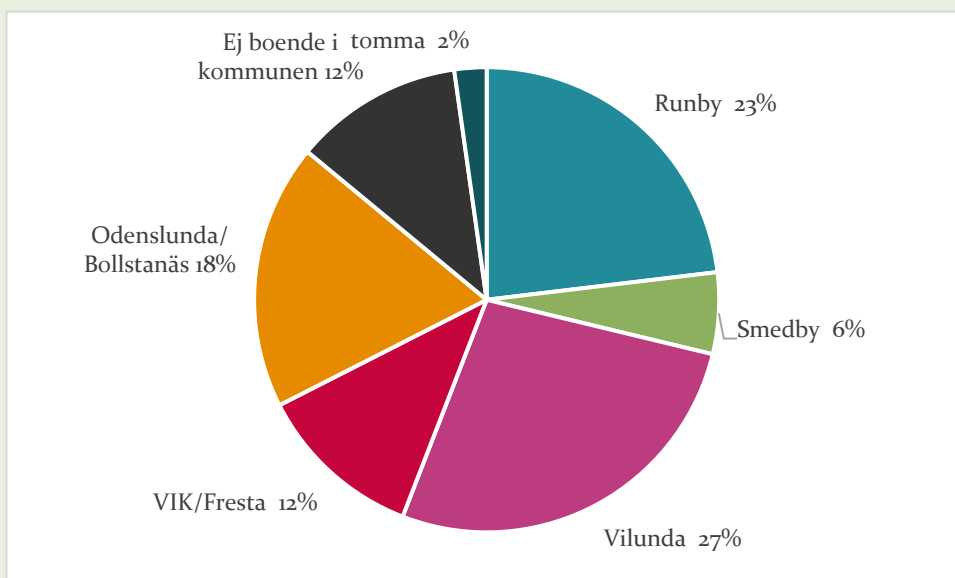
Analys

Bakgrundsfrågor och antal svar

Enkäten fanns på kommunens hemsida i två månader och totalt inkom 671 svar. Av dessa uppgav 580 personer att de var bosatta i kommunen, 79 bosatta utanför kommunen och 12 har inte angett något alternativ. Detta betyder att cirka 1,3 procent av kommunens befolkning har valt att besvara enkäten.

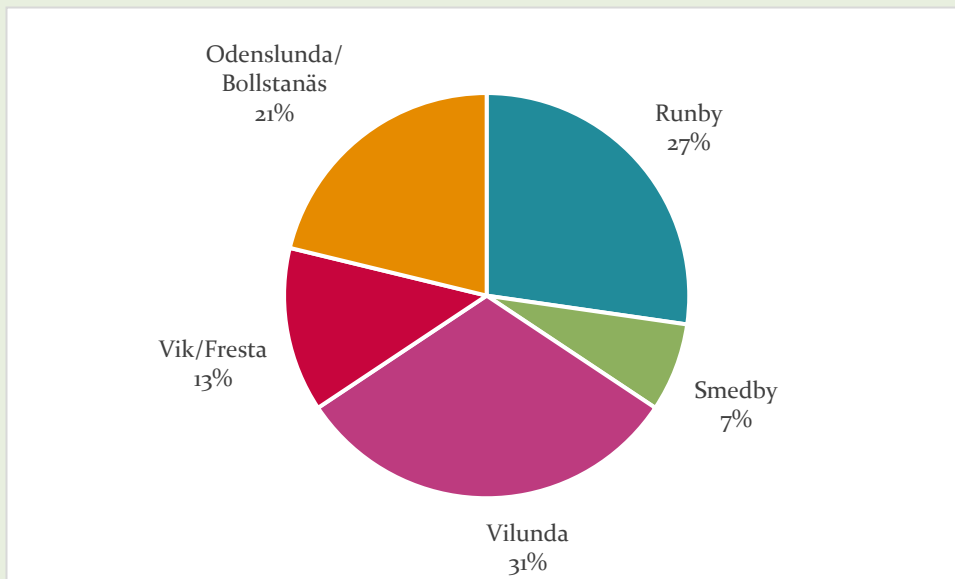
Det fanns sex svarsalternativ att välja mellan på frågan om bostadsort. Dessa var: *Vilunda/Centrala Väsby, Smedby/Ekebo, Odenzlunda/Bollstanäs, Vik/Fresta, Runby/Prästgårdsmarken/Eds Allé, Ej Upplands Väsby kommun* och *Annat* (fritextsvar). Det är tydligt att de svarande har haft svårt att känna tillhörighet till de olika

svarsalternativen. Många har kryssat i *Annat*: och sedan skrivit in ett namn på en del av kommunen. I analysen har det därför gjorts en omfördelning av svaren tillhörande alternativet *Annat*. Där det har varit möjligt har dessa svar istället fördelats in i den statistiska fördelning som kommunen brukar använda för att beskriva kommundelarna. Området *Vik/Fresta* inkluderar exempelvis Skälby, Carlslund, Brunby med flera så de svarande som kryssat i *Annat* och skrivit Brunby har sorterats in i *Vik/Fresta*. För enkelhetens skull kommer vi härnäst att endast referera till kommundelarna: *Runby*, *Odenslunda/Bollstanäs*, *Vik/Fresta*, *Vilunda* och *Smedby*. Nedan ses fördelningen av svarande:

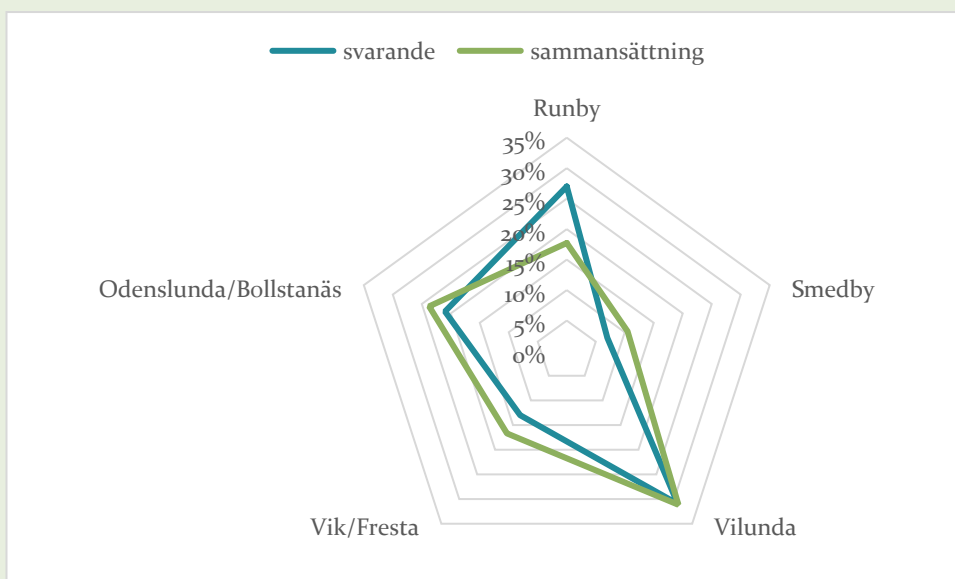
Bildtext: Diagrammet visar den procentuella fördelningen av svarande uppdelat på kommundelar i Upplands Väsby, boende utanför kommunen samt tomma (inget val har gjorts).

Vid en exkludering av de som uppgett att de bor utanför kommunen samt de som inte uppgett bostadsort (tomma) så blir fördelningen mellan de valbara kommundelarna följande:

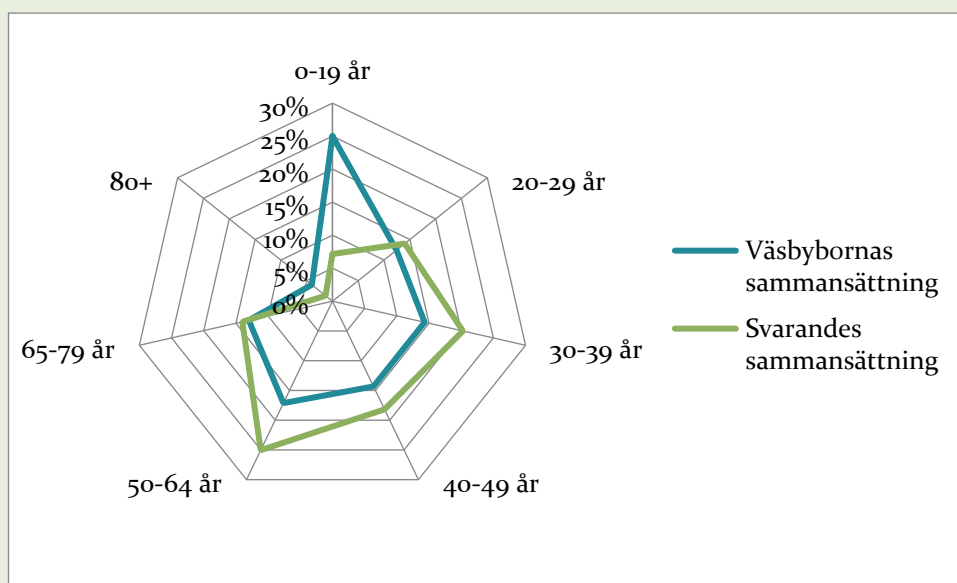
Bildtext: Diagrammet visar den procentuella fördelningen av svarande Väsbybor uppdelat på kommundelarna Odenzlunda/Bollstanäs, Runby, Smedby, Vilunda och Vik/Fresta.

I analysen är det viktigt att jämföra hur relationen är mellan de som svarat på enkäten och till själva befolkningssammansättningen. Största skillnaden i kommundelar finns i Runby som har en högre andel som besvarat enkäten i relation till befolkningssammansättningen i området. I övriga områden är fördelningen ganska jämn i relation till befolkningssammansättningen.

Bildtext: Diagrammet visar relativ fördelning av svarande jämfört med befintlig befolkning, uppdelat på kommundelar.

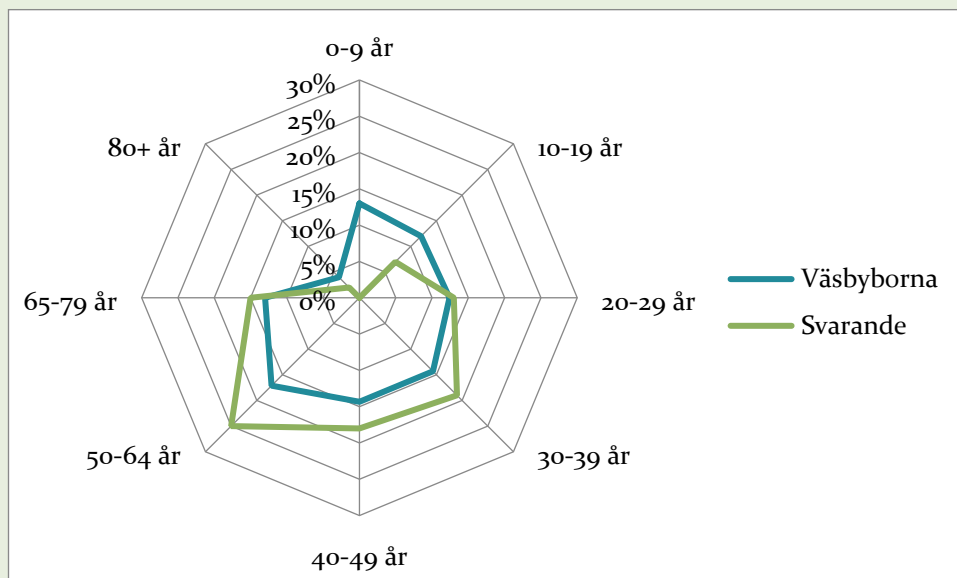
En jämförelse av åldersfördelningen mellan respondenterna visar på ett liknande mönster. Det är en något högre andel som besvarat enkäten i åldersgrupperna 30-39, 40-49, 50-64 samt 65-74. I åldersgruppen 80+ är det en något lägre andel som besvarat enkäten i relation till kommunens befolkning. Andelen yngre (0-19) sticker ut. Gruppen har en låg andel svarande i förhållande till gruppens egentliga storlek.

Bildtext: Diagrammet visar den procentuella sammansättningen av Väsbymåns jämfört med den procentuella sammansättningen av de som besvarat enkäten och uppgett att de bor i kommunen, uppdelat på olika åldersgrupper.

Generellt brukar det vara svårare att locka unga att delta i medborgardialoger medan äldre (exempelvis pensionärer) brukar vara överrepresenterade. Att få unga att besvara en enkät kan vara svårt och ännu svårare är det om de inte är bra på att läsa. Få har också väldigt låg eller ingen kunskap om sina rättigheter som medborgare i en demokrati. Det är först i mellanstadiet som barns läskunskap blir högre och de lär sig om sina demokratiska rättigheter. Sannolikheten att barn upp till nio år har besvarat enkäten anses därmed vara låg. Istället antas att få eller inga barn upp till nio år har besvarat enkäten. Vid en extra analys delas istället åldersgruppen 0-19 år upp (0-9 och 10-19). Vid en jämförelse mellan befolkning och svarande ses att skillnaden inte är så stor i åldern 10-19. Här antas alltså att alla svar som kommit in i åldern 0-19 faktiskt är i åldrarna 10-19. Det är

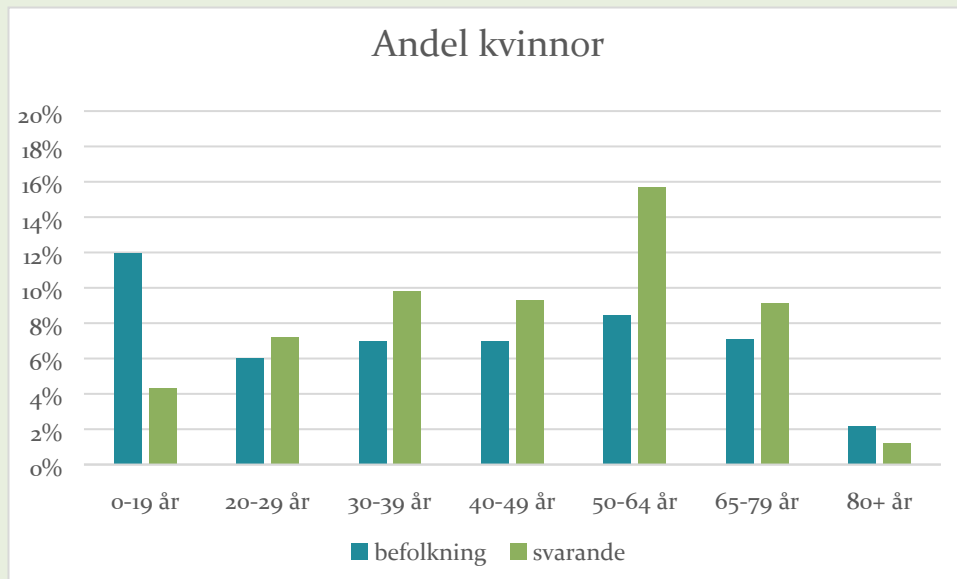
fortfarande få unga upp till 19 år som svarat på enkäten men skillnaden är inte lika stor.

Bildtext: Diagrammet visar den relativa fördelningen av Väsbymen jämfört med den relativa fördelningen av de som besvarat enkäten och uppgett att de bor i kommunen, uppdelat på olika åldersgrupper, med antagandet att de svarande i åldersgruppen 0-19 egentligen är 10-19 år.

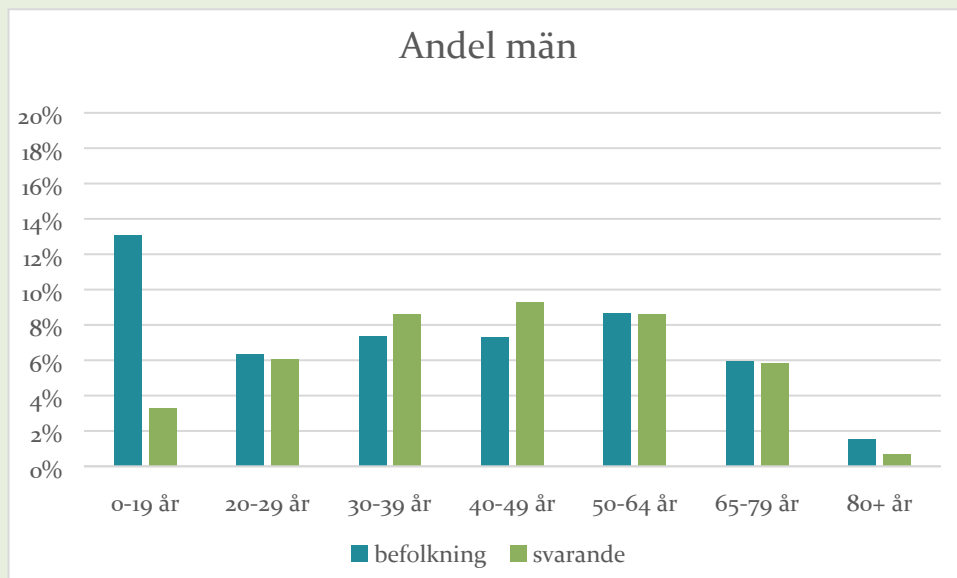
Av de som svarat så är 54 procent kvinnor och 45 procent män medan en procent antingen inte vill uppge eller identifierar sig som annan könstillhörighet. Generellt är gruppen 0-19 underrepresenterad.

Vid en jämförelse mellan kvinnor som besvarat enkäten och hur den kvinnliga befolkningen ser ut i kommunen ses att samtliga grupper bortsett från gruppen 0-19 och 80+ har en högre andel svarande jämfört med befolkningen. I åldersgruppen 50-64 har betydligt fler kvinnor besvarat enkäten.

Bildtext: Diagrammet visar andel kvinnor som besvarat enkäten i relation till befolkningssammansättningen uppdelat på åldersgrupp.

Männens fördelning är mycket jämnare och liknar befolkningens sammansättning mer, även om det är något större andel 30-39 åringar samt 40-49 åringar som besvarat enkäten.

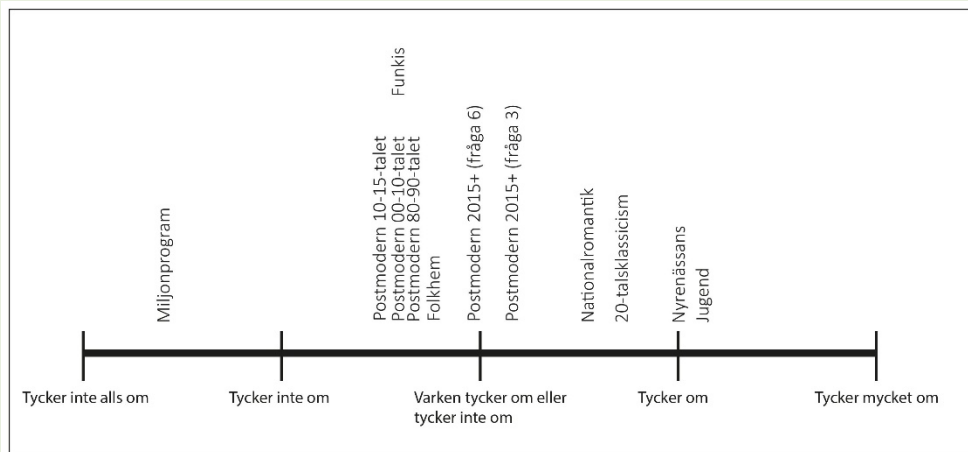

Bildtext: Diagrammet visar andel män som besvarat enkäten i relation till befolkningssammansättningen uppdelat på åldersgrupp.

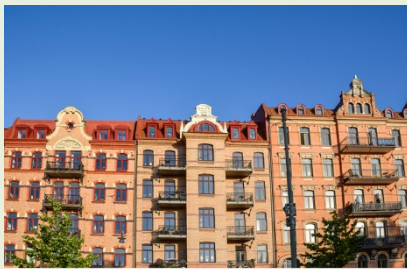

Arkitekturstilar

I frågorna kopplat till arkitekturstilar så fanns tolv olika bilder/bildcollage som alla representerade olika arkitekturstilar som byggts i Sverige från 1880-talet och fram till idag. Svartalternativen till varje fråga var betyg 1 (*Tycker inte alls om*) till 5 (*Tycker mycket om*) där fem är högsta betyg. Alla svar har sedan omvandlats till ett medelvärde (snitt) för att se vilka stilar som är mest populära. Sammantaget visar det sig att de "klassiska arkitekturstilarna" är mest uppskattade. Dessa är jugend, nyrenässans, 1920-talsklassicism och nationalromantik. Nedan ses en tabell med respektive medelvärde.

Bildtext: Diagrammet visar ett medelvärde för respektive arkitekturstil.

Bildtext: Fotocollage på de arkitekturstilarna som representerar de "klassiska" stilarna.

Utöver de så kallade klassiska stilarna så har även några mer moderna hus fått ett medelvärde på 3,0 eller högre. Dessa är byggda de senaste fem åren.

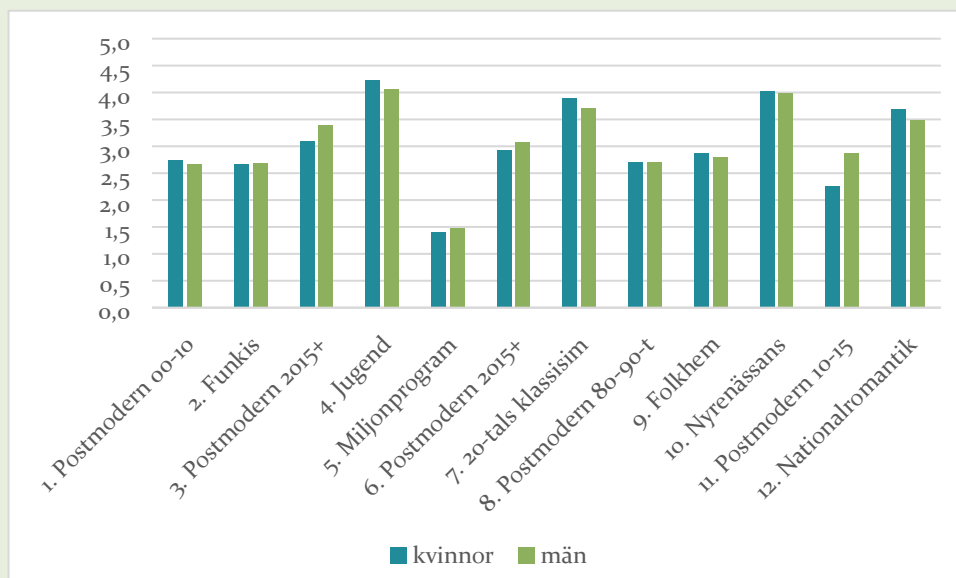
Bildtext: Fotocollage på de arkitekturstilarna som representerar postmodern arkitektur från 2015 och framåt.

Bortsett från miljonprogram (som egentligen inte är en arkitekturstil) så har samtliga stilar som undersökts fått 2,5 i medelvärde eller högre. En jämförelse av medelvärden per arkitekturstil mellan alla

respondenter och endast Väsbybor visar att medelvärdet endast skiljer sig åt för tre arkitekturstilar. Det är funktionalism, jugend och postmodern 2015+ (nr 6) som alla fått 0,1 enhet lägre i medelvärde vid exkludering av icke Väsbybor och de som inte uppgett en bostadsort alls.

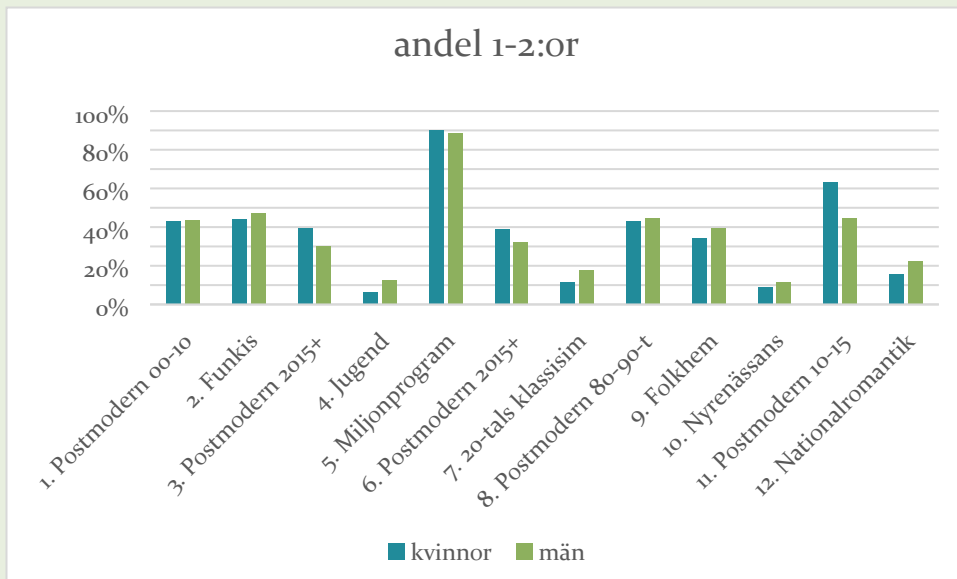
Skillnader mellan kön

Det är fler kvinnor som besvarat enkäten än män, men det är ingen större skillnad i hur de två könen har betygsatt de olika arkitekturstilarna. Högst medelvärde har jugend, följt av nyrenässans, 1920-talsklassicism, nationalromantik och postmodern 2015+. Kvinnorna har gett jugend, 1920-talsklassicism och nationalromantik något högre medelvärde än männen som i sin tur gett postmodern 2015+ något högre värde. Störst skillnad mellan könen ses i betyget för postmodern 10-15, där männen gett ett betydligt högre medelvärde jämfört med kvinnorna. Bildcollaget visar punkthus i 15-20 våningar.

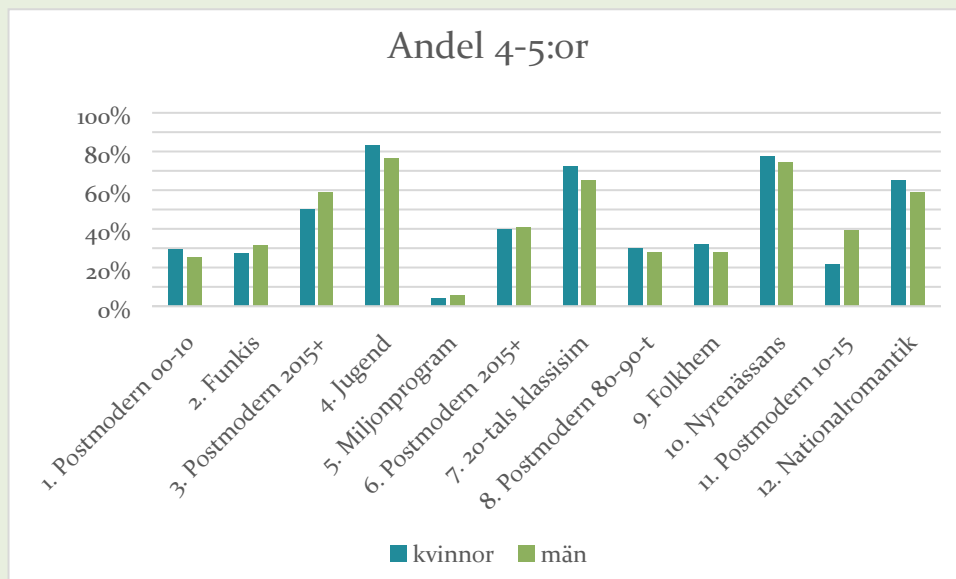

Bildtext: Diagrammet visar ett medelvärde för de olika arkitekturstilarna uppdelat på kön.

Kvinnor och män har fördelat sina lägre respektive högre betyg på lite olika sätt. Det är främst postmodern 2010-2015 som fått högre andel 1-2:or av kvinnor jämfört med män. Omvänt så har männen gett stilen postmodern 2010-2015 betydligt fler 4-5:or.

Bildtext: Diagrammet visar ett medelvärde för de lägre betygen 1 och 2 uppdelat på kön.

Bildtext: Diagrammet visar ett medelvärde för de högsta betygen 4 och 5 uppdelat på kön.

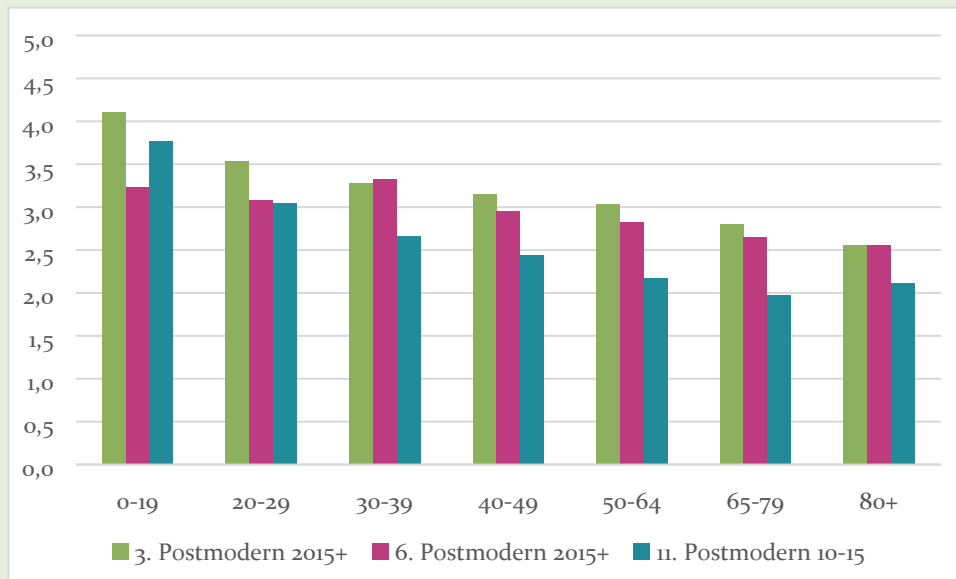

Bildtext: Bilderna visar postmodern arkitektur från 2010-2015 som fått fler 4-5:or av män och fler 1-2:or av kvinnor.

Det finns inga svar kring varför män gett arkitekturstilen högre poäng än kvinnorna. Inte heller kommentarerna kopplat till frågan ger några samstämmiga svar.

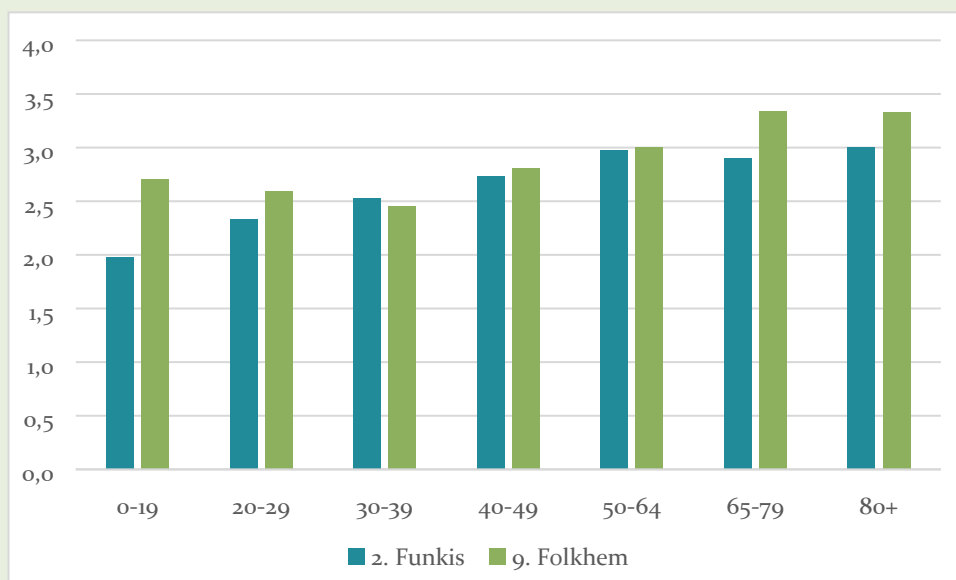
Skillnader mellan olika åldersgrupper

I de olika åldersgrupperna ses vissa skillnader i hur de olika arkitekturstilarna bedömts. När det gäller de klassiska stilarna, som generellt fått högst medelvärde, så avviker den yngsta (0-19) och den äldsta (80+) gruppen från övriga åldersgrupper på flera sätt. Den yngsta gruppen har till exempel bara två klassiska stilar som sina favoriter tillsammans med postmodernt från 2000 och framåt. Överlag har den yngsta gruppen gett alla postmoderna stilar från 2000 relativt höga betyg jämfört med övriga åldersgrupper. Denna grupp verkar alltså uppskatta samtida arkitektur i större utsträckning än andra åldrar. Nedan ses ett diagram som visar medelvärdet per åldersgrupp för postmodern arkitektur 2010 och framåt. Ju äldre den svarande är desto lägre betyg har arkitekturstilar från de senaste tio åren fått.

Bildtext: Diagrammet visar ett sammanvägt medelvärde för postmodern 2015 (nr 3), postmodern 2015 (nr 6) samt postmodern 10-15 uppdelat på ålder, för samtliga svarande.

Samtidigt ses ett motsvarande mönster för de arkitekturstilar som byggts kring 1930 – 1960 talet, funktionalism och folkhem. Här blir medelvärdet högre ju äldre respondenten är.

Bildtext: Diagrammet visar ett sammanvägt medelvärde för de två arkitekturstilarna funktionalism och folkhem uppdelat på åldersgrupper för samtliga svarande.

Bildtext: Fotocollagen visar arkitekturstilarna folkhem och funktionalism.

Skillnader mellan olika bostadsområden

Vilka som besvarat enkäten skiljer sig till viss del åt mellan kommundelarna. Generellt sticker Smedby ut då det är hela 25 procent som inte velat ange ålder. Denna kommundel är svårbedömd utifrån åldersgrupperna på grund av detta. I övriga kommundelar finns det vissa mönster. Odenslunda/Bollstanäs och Vik/Fresta har betydligt fler personer i åldersgrupperna 40-49 och 50-64 som besvarat enkäten i relation till befolkningssammansättningen. Runby har relativt fler i åldersgrupperna 30-39 och 50-64 som besvarat enkäten, medan Vilunda har relativt fler i åldersgrupperna 50-64 och 65-79 år som besvarat enkäten.

I samtliga bostadsområden har en lägre andel 0-19 åringar besvarat enkäten jämfört med befolkningssammansättningen.

Generellt finns små skillnader i bedömningen av arkitekturstilar mellan kommundelarna. De fyra stilar som sticker ut i samtliga områden är: jugend, nationalromantik, 1920-talsklassicism och nyrenässans. Samtliga representerar klassisk arkitektur från sekelskiftet 1800/1900 och har liknande drag.

Område	Jugend	Nyrenässans	1920-tals- klassicism	Nationalromantik
Smedby	4,2	4,0	3,8	3,5
Odenslunda/Bollstanäs	4,0	4,0	3,5	3,4
Runby	4,2	4,1	3,9	3,8
Vilunda	4,0	4,0	3,7	3,5
Vik/Fresta	4,3	4,0	3,7	3,5

Bildtext: Tabellen visar ett medelvärde för de olika kommundelarna för de fyra mest populära arkitekturstilarna.

Kommentarer om arkitekturstilarna

Efter varje fråga om arkitekturstil fanns möjlighet att lämna kommentarer i form av fritext. Det är 86 personer som har valt att kommentera en eller flera stilar. Nedan kommer en summering av de typer av kommentarer som lyfts i dessa fritextfält.

1. Postmodern 00-10

Här finns det både ris och ros. Många kommenterar att de båda husen som finns med är olika och att man uppskattar den övre men inte den undre som har balkonger. Flera anser även att fastigheterna är för höga. De som är negativt inställda till husen har använt ord som: *"stela, sterilt, intetsägande, själlöst, tråkigt"*. Mer positiva kommentarer är: *"uppskattar de sneda balkongerna, färgklickar, utstickande geometri, fina balkonger, moderna"*.

2. Funkis

Även här finns blandade intryck av husen. Här lyfts främst husens balkonger som något positivt, att de är av det större slaget. Även utformningen kommenteras flera gånger, främst i negativa ordalag. Positiva kommentarer är: *"estetiskt snyggt, stora balkonger, gavelbalkonger, välritat och proportionerligt, service i bottenplan, urbant"*. Negativa kommentarer är: *"för högt, ful design, fängelse, trist intryck, tråkiga, trist, stelt, ser ut som tråkigt 60-tal, enformigt, dålig variation i fasader"*.

3. Postmodern 2015+

Här är det mycket positiva kommentarer även om flera nämner att det nog endast får plats med enstaka hus av denna arkitekturstil i en stad.

Positiva kommentarer som *"levande, inspirerande, tycker om stilen, fint, grönt och levande, internationellt, snyggt och modernt, ingen insyn till grannarna, häftigt, modernt och coolt ju, spännande, lite mer vågat att ta med naturen, modernt eko, utsökt arkitektur, bra variation, rörigt men spännande"*. Negativa kommentarer är: *"passar inte in, för modernt, för spretigt, en styggelse, plottrigt, för högt"*.

4. Jugend

Den här stilen var den som fick högst medelvärde och det märks på de positiva kommentarerna. Det är dock både ris och ros. Bland annat kommenteras bristen på balkonger, samt att det är för höga byggnader.

Positiva kommentarer är: *"favorit helt klart!!!, vackert!, jättefint, pampigt, mycket karaktär, tidlöst, vackra byggnader, harmoni, vackra detaljer och fina tak, trevlig arkitektur"*. Negativa kommentarer är: *"passar inte, omodernt, för hög, saknar balkonger, inte gå bakåt i tiden", "tycker om men passar bättre i storstaden"*.

5. Miljonprogram

Här är det mestadels negativa kommentarer. Främst anser man att dessa hus är tråkiga och förknippas med förort, Sovjet och DDR. Husen upplevs vara anonyma, omänskliga, storskaliga och enformiga. De negativa kommentarerna är bland annat: *"urtråkigt, förvaring, fruktansvärt, ovärdigt, för stora, för tätt, för högt, groteska"*.

6. Postmodern 2015

Flera nämner träfasaden som något positivt men också att byggnaden har för små fönster, ser lite lådliknande ut och att det är för högt. Balkongerna får både positiva och negativa kommentarer. Positiva kommentarer om byggnaden är: *"fin stil, modernt. Rätt roliga, litet och mysigt, bra med sadeltak, spännande med träfasader, trä absolut!, fint utförande på byggnaden, annorlunda, fångar ögat, oj vad snyggt"*. De negativa kommentarerna är bland annat: *"detaljöst och sterilt, något enformigt, kubmodellen är urtråkig, icke-urbant, fult, fönstren ger ett dött intryck, instängda, tråkiga och små fönsterpartier, trånga balkonger"*.

7. 1920-talsklassicism

Kommentarerna till denna arkitekturstil är också blandade. Positiva kommentarer är: *"tycker mycket om, snyggt, stilrent!, vackert, hyfsat trevlig byggnadsteknik, charmigt med burspråk, uppskattar detaljerna med fönsterna och linjerna i fasaden"*. De negativa kommentarerna är:

”tråkigt, för höga, klumpiga, lite dyster samt saknar balkonger, ser för aggressivt ut, ovälkomnande”.

8. Postmodernt 1980-90-tal

Positiva kommentarer är: *”öppet med många balkonger, trivsamt, stora balkonger, uppskattar att husen inte är fyrkantiga utan har oregelbunden fasad, spännande, detta är lite mer vågat”.* De negativa kommentarerna är: *”motbjudande, trist 80-tal, händer för mycket, ser gammalt och sunkigt ut, lite för stökigt och oroligt, för ihop tryckt.”*

9. Folkhem

Här kommenteras att punkthuset är för högt. Positiva kommentarer är: *”enkla men ljusa, formerna intressanta, välplanerade, lätta, intressanta, skapar en mysig småstadskänsla”.* De negativa kommentarerna är: *”lite trött på dessa, finns redan överallt, bättre än medel men ändå trist”.*

10. Nyrenässans

Även denna arkitekturstil väcker känslor. Inga negativa kommentarer om själva arkitekturen finns, utan samtliga som kommenterat har uttryckt sig positiv till stilen även om vissa inte anser att den ska byggas i Väsby. Några positiva kommentarer är: *”skulle tryckt i 6 om det gick, gammal på ett bra sätt, fint, uppskattar arkitekturen, fin gammal byggnadsteknik, uppskattar att den är detaljrik på ett symmetriskt sätt, tycker om”.*

11. Postmodernt 2010-2015

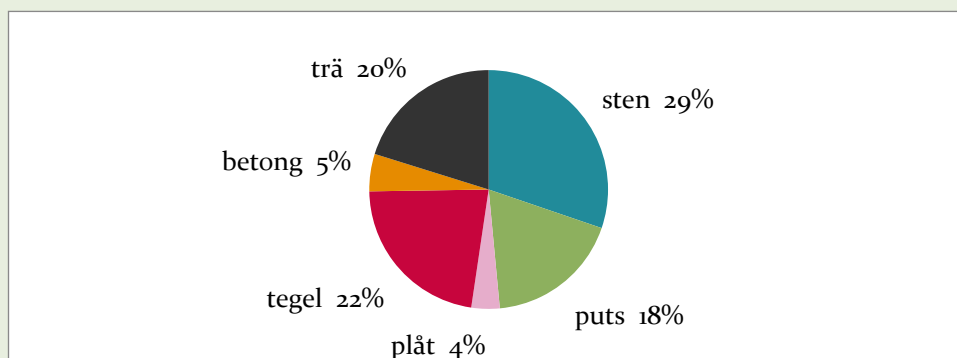
Här är de gemensamma kommentarerna om byggnadernas höjd. Många kommenterar att byggnaderna är för höga. Även här nämner några att dessa byggnader inte passar in i Väsby. Positiva kommentarer är: *”modernt och snyggt, älskar hur moderna husen ser ut, tänker mig en bild av framtiden, intressant och fint, snygga, helt ok, rolig nyare stil på arkitektur”.* Negativa kommentarer är: *”för höga, stereotyp, uppskattar inte att det är avskalat, omänskligt, trista hus, opersonliga, alldeles för höga, dominanta, NEJ NEJ NEJ!!!, förvaring, gråa och tråkiga”.*

12. Nationalromantik

Här är det mest positiva kommenterar som: *”fina fönsterpartier, variation i fasad, utsmyckning lekfulla detaljer, harmoniska men ändå rätt simpla, ger en småstadskänsla, fint mysigt, lagom höga, trevliga detaljer, fin gammal byggnadsteknik, bra storlek, ser mysiga och inbjudande ut, uppskattar att bottenvåningen är betongad och att taket är brutet”*. Negativa kommentarer är: *”gammaldags, saknar balkonger, en gnutta enformiga”*.

Material

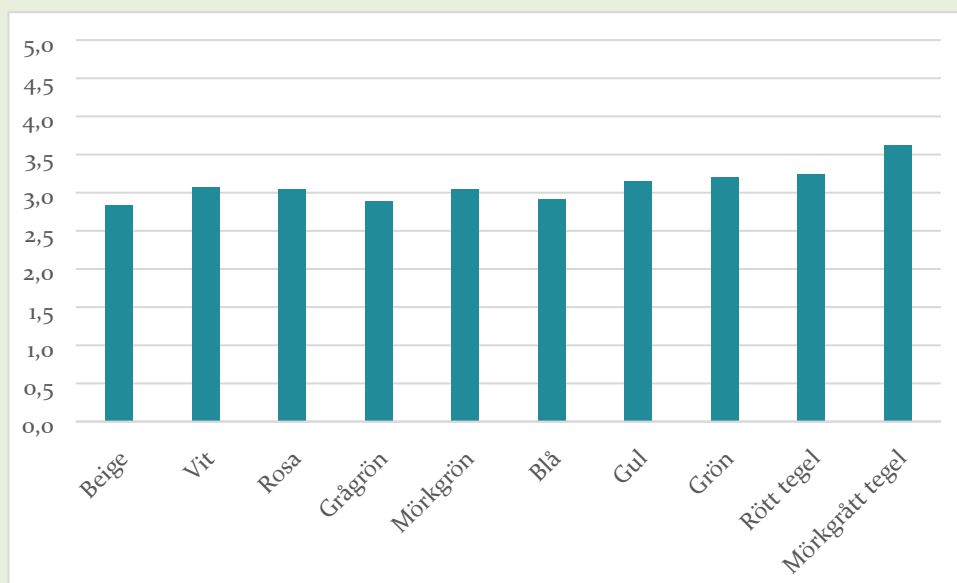
I fråga nummer 13 ombads de svarande att välja två favoritmaterial ur alternativen *sten, puts, plåt, tegel, betong* och *trä*. Tyvärr går kommunens system inte att begränsa till endast två val, vilket medfört att respondenter kunnat välja fler än två alternativ, 36 personer av 671 har därför valt fler än två material. Vid analysen har endast de två förstahandsvalen studerats och sen jämförts med en analys där de 36 personer som valt fler än två alternativ helt har exkluderats. Resultatet är detsamma. Sten, tegel och trä är de mest populära materialen följt av puts. Betong och plåt verkar inte vara lika uppskattat. Vid exkludering av icke Väsbybor ses ett liknande resultat, med någon procentenheter högre eller lägre på vissa material. Populärast är fortfarande sten följt av tegel, trä och puts.

Bildtext: Diagrammet visar vilka två material som flest valt. Resultatet baseras på samtliga svarande.

Färg

Frågan om färg konstruerades så att deltagarna fick betygsätta de färger som använts de senaste tjugo åren vid nybyggnation av flerbostadshus i Upplands Väsby. De svarande fick tio olika färger att bedöma och sett till snittbetyget så skiljer det inte mycket mellan dem.

Bildtext: Diagrammet visar medelvärdet för de olika färgerna. Resultatet baseras på samtliga svarande.

Medelvärdet för de olika färgerna ligger mellan 2,8 – 3,2, där endast *grått tegel* sticker ut något med ett medelvärde om 3,6. *Grått tegel* var också den färg som fick överlägset flest antal av det högsta betyget, hela 140 stycken, följt av *rött tegel*, *gul* och *grön*. Vid en exkludering av icke Väsbybor ses i princip samma medelvärden. Tre färger, rött tegel, grått tegel och mörkgrönt har fått 0,1 högre i medelvärde medan gul har fått 0,1 lägre medelvärde.

Bildtext: De fyra färger som fått högst medelvärde. Högst upp till vänster, grått tegel, rött tegel, gul och grön.

Skillnader mellan bostadsområden

Det finns vissa skillnader i hur väsbyborna betygsätter de olika färgerna. Den mest uppskattade färgen grått tegel, som har högst betyg i alla områden, har lägst snitt i Smedby (3,3) medan både Vik/Fresta och Vilunda har gett färgen 3,8. Även färgen mörkgrön betygsätts olika. I Smedby har den endast ett medelvärde om 2,7 medan Vik/Fresta gett den 3,3. Rött tegel som också har ett högt medelvärde har fått högst betyg av Vilunda och Runby som båda gett den 3,4 i medelvärde medan Vik/Fresta endast gett den 2,9.

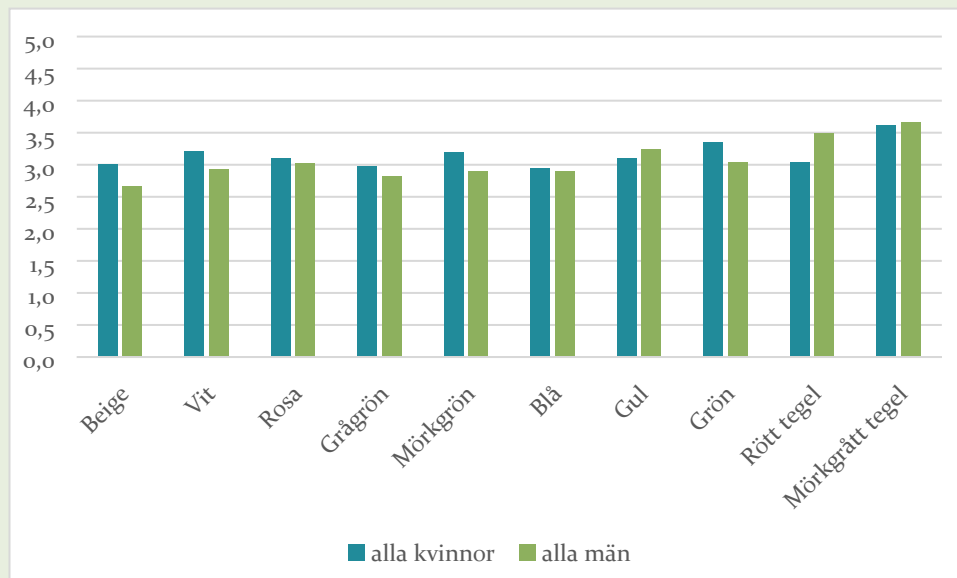
Skillnader mellan åldersgrupper

I en jämförelse mellan hur olika åldersgrupper betygsatt de olika färgerna så ses att rött och grått tegel fått betydligt högre betyg av de yngre åldersgrupperna (0-19, 20-29, 30-39). Även mörkgrönt sticker ut hos den yngsta gruppen (0-19) som gett färgen högre medelvärde (3,6) än övriga åldersgrupper. Störst är skillnaden mot den äldsta gruppen (80+) som endast gett färgen ett medelvärde på 2,6. Motsatt samband ses i färgen rosa som fått låga betyg av de yngre grupperna (till

exempel 2,4 av gruppen 0-19 år) medan de äldre grupperna gett färgen högre betyg (till exempel 3,6 av gruppen 65-79 år).

Skillnader mellan kön

Det finns vissa skillnader i hur kvinnor och män bedömt färgerna. Kvinnor har exempelvis gett beige, vit, grön och mörkgrönt högre medelvärde än männen medan de gett ett betydligt lägre medelvärde till rött tegel.

Bildtext: De fyra färger som fått högst medelvärde av samtliga svarande uppdelat på män och kvinnor.

Vid exkludering av icke Väsbybor så syns inga direkta skillnader i medelvärde.

Slutsatser

Vid en analys av denna medborgardialog så är det viktigt att se till helheten och inte bara till enskilda resultat eller samband. De klassiska stilarna jugend, 1920-talsklassicism, nyrenässans och nationalromantik fick högst betyg av medborgarna. Vissa skillnader inom olika grupper går att utläsa. Utöver klassiska stilar så uppskattar de yngre grupperna samtida arkitektur i högre grad medan äldre uppskattar folkhem och funkis mer.

Efter varje fråga om arkitekturstil fanns möjlighet att lämna frivilliga kommentarer om respektive stil. Tolv procent av de som besvarat enkäten har valt att lämna en eller flera kommentarer. Att läsa betygen tillsammans med de kommentarer som inkommit kan ge en indikation på vad respondenterna uppskattar med respektive stil. Exempelvis så uppskattas de klassiska stilarna för sina fönster och funkis för sina balkonger.

Generellt fanns många kommentarer om balkonger, att man vill ha stora balkonger, även om man kanske inte uppskattar det visuella intrycket som större balkonger ger. Många kommenterar också att byggnaderna är beroende av sin omgivning och att det påverkar helhetsintrycket. Att skapa unik arkitektur, likt några av de postmoderna stilarna, uppskattas men i lagom mängd och på rätt plats. Vikten av rätt sorts fönster och fasad för en byggnads helhetsuttryck lyftes också och även här går det att konstatera att det är viktigt att tänka på gestaltningen som en helhet.

Det material som var mest populärt var sten vilket inte är så vanligt förekommande idag samtidigt som den mest uppskattade färgen, grått tegel, är ett mer modernt inslag.

Resultatet av enkäten bör ses som en grov bild av vad Väsbyborna uppskattar. Det verkar finnas ett engagemang kring arkitektur och gestaltning hos medborgarna och ett intresse av att delta i dialoger med kommunen.

I de frivilliga kommentarerna finns vissa gemensamma och återkommande teman, oavsett arkitekturstil. Balkongerna är en vattendelare där de svarande vill ha balkonger, gärna av det större slaget, men man kanske inte uppskattar det visuella uttrycket som större balkonger ger. Placeringen av balkongerna verkar också ha stor betydelse för hur de uppfattas. Många av de klassiska stilarna har få eller inga balkonger och oftast är de balkonger som finns små, vilket kan vara svårt att kombinera med önskan om större balkonger. Även höjden på husen kommenteras och att man inte vill ha för höga hus. Även om männen gett de högsta punkthusen i enkäten högre betyg än kvinnorna så speglas inte detta i de negativa kommentarerna om höga

hus. Här har både kvinnor och män kommenterat negativt om skalan. Kanske uppskattar man den skala vi har i kommunen idag, den så kallade Väsbyskalan (4+1 våningar)? Många lyfter också att byggnaderna är beroende av sin omgivning och att det påverkar helhetsintrycket. Det är alltså viktigt att se till platsens omgivning. En person kommenterade exempelvis *"alla byggnader blir finare med lite grönska"*. Att skapa unik arkitektur, likt några av de postmoderna stilarna, uppskattas men i lagom mängd och på rätt plats. Vikten av rätt sorts fönster och fasad för en byggnads helhetsuttryck lyftes också, men även här går det bara att konstatera att det är viktigt att tänka på gestaltningen som helhet.

Det material som var mest populärt var sten vilket inte är så vanligt förekommande idag i Väsby samtidigt som den mest uppskattade färgen, grått tegel, är ett mer modernt inslag. Grått tegel är populärt i alla kommundelar men minst i Smedby/Ekebo. Det finns mycket färgat tegel i Smedby/Ekebo och kanske upplevs därför grått tegel som mindre spännande och intressant än andra färger?